

Л.А. Суліменко, к.е.н., професор, професор
кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту,
С.А. Вітер, к.пед.н., старший викладач
кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту,
Житомирський національний агроєкологічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ В ЧАСТИНІ ОБЛІКУ ПРАЦІ ТА ЇЇ ОПЛАТИ

Обґрунтовано необхідність та значення облікової політики щодо обліку праці та її оплати. Визначено особливості формування облікової політики в частині обліку праці та її оплати. Розкрито значення формування облікової політики підприємства для організації бухгалтерського обліку розрахунків з оплати праці.

Ключові слова: облікова політика, облік праці, оплата праці, організація бухгалтерського обліку.

Постановка проблеми. Заробітна плата є основним джерелом доходів найманих працівників, тому і є головним стимулюючим фактором трудової діяльності працівників. Заробітна плата задовольняє різноманітні потреби працюючих, Разом з тим, вона є вагомою частиною витрат виробництва, що формують виробничу собівартість готової продукції, тому виступає одним з найважливіших об'єктів бухгалтерського обліку кожного підприємства. Отже, питання формування облікової політики в частині оплати праці, яка б відповідала ринковим умовам господарювання та вимогам національних і міжнародних стандартів)бухгалтерського обліку, є досить актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідженні теорії, методології обліку витрат на оплату праці, а також дослідженням питань організації обліку, формування облікової політики підприємства в частині оплати праці займалися українські вчені П.Й. Атамас, М.Т. Білуха, Ю.А. Верига, С.Ф. Голов, Г.М. Давидов, В.П. Загородній, М.В. Кужельний, Ю.А. Кузьмінський, Т.Г. Мельник, Л.К.Сук, Н.В. Шульга, І. М. Щирба та ін. Однак, незважаючи на це, багато питань щодо формування та реалізації облікової політики підприємства залишається недостатньо дослідженими., що й визначило актуальність даного дослідження.

Метою статті є обґрунтування значення та особливостей формування на підприємствах облікової політики щодо праці та її оплати, як важливого чинника організації бухгалтерського обліку розрахунків з оплати праці..

Викладення основного матеріалу. Важливою умовою ефективного управління підприємством є вдалий вибір того чи іншого способу відображення інформації в обліку. Фундаментальною основою побудови облікової системи є облікова політика підприємства, яка згідно вітчизняного законодавства визначається як сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності [1]. При організації обліку праці та її оплати на будь-якому підприємстві бухгалтер керується відповідними законодавчими та нормативними документами, до яких належать також і договірне регулювання оплати праці. В Україні договірне регулювання включає в себе колективно-договірне регулювання оплати праці (генеральна, галузева, регіональна угоди і колективний договір) та індивідуально-договірне (трудова угода, контракт). Серед нормативних актів підприємства, організації, установи, на підставі яких визначаються основні

положення щодо оплати праці працівників, значне місце посідають Положення про оплату праці та штатний розпис. На підставі штатного розпису, Правил внутрішнього трудового розпорядку, а також посадових (робочих) інструкцій керівник підприємства приймає рішення з кадрових питань.

В організації бухгалтерського обліку на підприємстві важливе значення надається розробці облікової політики підприємства. Необхідність її ведення встановлена в законодавчому порядку, зокрема Законом “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” [1]. Документальне оформлення облікової політики підприємства здійснюється у розпорядчому документі про облікову політику підприємства, який є основним внутрішнім документом, що регулює організацію облікового процесу на підприємстві загалом та в розрізі його складових, зокрема в частині розрахунків з оплати праці. Облікова політика конкретного підприємства фіксується у відповідному розпорядчому документі про облікову політику, в якому відображають три основних розділи розпорядчого документу про облікову політику підприємства, що відповідають основним етапам формування облікової політики підприємства: організаційний, методичний та технічний [2].

Організація обліку оплати праці має забезпечити точне і своєчасне документальне оформлення даних про обсяг затрат праці; відображення обсягу виконаних робіт і затрат робочого часу кожним працівником; правильне нарахування заробітної плати кожному працівникові відповідно до діючих положень; контроль за використанням фонду оплати праці; дотримання порядку розподілу оплати праці за об’єктами бухгалтерського обліку; повний і своєчасний розрахунок з працівниками щодо оплати праці; своєчасне складання і подання звітності щодо оплати праці [3].

Оскільки облік праці та її оплати є однією з складних ділянок обліку, то для забезпечення виконання завдань з раціональної організації обліку на підприємстві важлива роль належить продуманій обліковій політиці. Так, І.М. Щирба [4]. вбачає основне завдання облікової політики в забезпеченні організації бухгалтерського обліку в частині розрахунків з оплати праці на підприємстві як цілісної системи, яка повинна охоплювати організаційний, методичний і технічний аспекти облікового процесу.

Організаційна складова облікової політики в частині оплати праці повинна регулювати основні питання щодо визначення переліку осіб, відповідальних за ведення обліку оплати праці, їх посадові інструкції та переліку центрів витрат та сфер відповідальності; системи внутрішнього контролю і забезпечення комерційної таємниці розрахунків оплати праці.

Методична складова повинна передбачати розробку системи і форми оплати праці, що застосовуються на підприємстві; визначити перелік робіт, які підлягають нормуванню; порядок визнання нарахованої суми виплат за поточними зобов’язаннями; порядок нарахування виплат за невідпрацьований час, премій та інших заохочувальних виплат; варіант обліку витрат: із застосуванням рахунків класу 9 “Витрати діяльності”; з одночасним застосуванням рахунків класу 8 “Витрати за елементами” та рахунків 9 “Витрати діяльності”; чи із застосуванням класу тільки 8 “Витрати за елементами”; перелік об’єктів витрат та об’єктів калькулювання.

Технічний аспект облікової політики щодо витрат підприємства на оплату праці передбачає такі складові: робочий план рахунків в розрізі центрів витрат та центрів відповідальності; форми первинних документів по розрахунках з оплати

праці; облікові реєстри; (графік документообороту; технологію обробки облікової інформації; склад, порядок і строки подання внутрішньої звітності) [4].

На формування облікової політики здійснюють свій вплив ряд зовнішніх та внутрішніх факторів, до яких належать діюче законодавство в країні, ситуація на ринку товарів і послуг, рівень інфляції, глобалізаційні процеси, нормативно-правове та договірне (колективне та індивідуальне) регулювання оплати праці, а також форма власності підприємства, його розмір, галузеві особливості, організація системи обліку та оподаткування, форма ведення обліку, технологія обробки облікової інформації, методи калькулювання собівартості тощо. Особливістю нормативно-правового регулювання оплати праці є те, що воно охоплює ряд нормативно-правових актів, які мають різну юридичну силу, відповідно до якої їх можна розподілити по рівнях (конституційний, законодавчий, нормативний, методичний, організаційно-розпорядчий). Зокрема, конституційний рівень передбачає регулювання відносин у сфері підприємницької діяльності на основі правового акту – Конституції України. Закони і підзаконні акти - Постанови Верховної Ради України, Укази і розпорядження Президента України, а також Постанови і Розпорядження Кабінету Міністрів України регламентують правові і організаційні основи оплати праці працівників, а також принципи обліку оплати праці. Загальні принципи і правила ведення фінансового обліку та формування повної, достовірної і неупередженої інформації про розрахунки з оплати праці визначають національні П(С)БО, План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та Інструкцію про його застосування.

Серед нормативних актів підприємства, організації, установи, на підставі яких визначаються основні положення щодо оплати праці працівників, важливе значення має Положення про оплату праці, штатний розпис, які затверджуються, як правило, наказом керівника підприємства, якими встановлюється розмір основної заробітної плати щодо конкретної посади, професії, а також розмір надбавок (доплат), якщо це передбачено положенням про оплату праці. На підставі штатного розпису, Правил внутрішнього трудового розпорядку, а також посадових (робочих) інструкцій керівник підприємства приймає рішення з кадрових питань, зокрема щодо приймання громадян на роботу, переведення працівників на іншу роботу, установавання посадового окладу, тарифної ставки (окладу) конкретного працівника відповідно до його посади (кваліфікації). При формуванні облікової політики підприємства слід врахувати, що організація оплати праці базується на трьох складових: нормуванні праці, її тарифікації, на системах і формах оплати праці. При цьому нормування праці дозволяє дати кількісну оцінку праці, тарифікація – якісну, а системи і форми показують порядок нарахування заробітної плати.

Проведений економістами аналіз факторів впливу на формування облікової політики щодо витрат на оплату праці дозволив зробити висновок, що на оплату праці, як на об'єкт фінансового обліку, в значній мірі мають вплив зовнішні фактори, а як на об'єкт управлінського обліку – внутрішні. Дослідження цих факторів є важливим моментом при формуванні облікової політики підприємства[4].

Висновки. Таким чином, в наказі про облікову політику в частині обліку праці та її оплати потрібно відображати усі принципи питання, відповідальність за визначення яких, згідно із законодавством, покладена на керівника (власника) підприємства. Обґрунтування підходу до формування облікової політики щодо

оплати праці, адекватної вимогам національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та ринковим умовам господарювання, є важливою умовою забезпечення конкурентоспроможності підприємства, надання повної та достовірної облікової інформації для потреб внутрішніх та зовнішніх користувачів. Тому відображення в розпорядчому документі про облікову політику положень, які б включали організаційну, методичну та технічну складові облікової політики в частині оплати праці, дозволить сформувати передумови для ефективної організації бухгалтерського обліку праці та її оплати в різних суб'єктів господарювання.

Список використаної літератури:

1. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України: Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 635 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

2. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99. № 996-XIV [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

3. Сук Л.К. Організація бухгалтерського обліку : [підручник] / Л.К. Сук, П.Л. Сук. – К. : Каравела, Піча Ю. В., 2009. – 624 с.

4. Щирба І.М. Сутність облікової політики підприємства щодо витрат на оплату праці та факторів впливу на її формування / І. М. Щирба // [Електронний ресурс] / Режим доступу http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_gum/Vzhdtu_econ/2009_4/41.pdf.

References:

1. Ministry of Finance of Ukraine (2013) “Methodical recommendations on accounting policies and amendments to some orders of the Ministry of Finance of Ukraine”, available at: <http://zakon.rada.gov.ua>.

2. The bukhhalterskiy oblik i finansovu zvitnist v Ukraini» of 16.07.99 № 996-HIV (n.d.) zakon1.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/996-14> [in Ukraine].

3. Suk, L. K. *Orhanizatsiia bukhhalters'koho obliku: Pidruchnyk*. [Accounting organization: Textbook]. Kiev, Caravel, 624 p.

4. Schyrba I.M. *Sutnist' oblikovoi polityky pidpryemstva schodo vytrat na oplatu pratsi ta faktoriv vplyvu na ii formuvannia* [The essence of accounting policies on labor costs and the factors influencing its formation]. available at: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_gum/Vzhdtu_econ/2009_4/41.pdf.

СУЛІМЕНКО Лариса Антонівна – к.е.н., професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Житомирського національного агроекологічного університету

Наукові інтереси: особливості формування облікової політики суб'єктів господарювання

ВІТЕР Світлана Анатоліївна – к.пед.н., ст. викладач кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Житомирського національного агроекологічного університету

Наукові інтереси: обліково-методичні аспекти стратегічного управлінського обліку на підприємствах